

Ondersteuning bij overlastgevend gedrag door een onderliggende (psychische) zorgbehoefte

Informatie voor gemeentelijke opvanglocaties

Sommige vluchtelingen uit Oekraïne hebben behoefte aan (psychische) zorg en veroorzaken als gevolg daarvan overlast in de gemeentelijke opvanglocaties. Samen met de VNG heeft het Rijk aan gemeenten gevraagd waar zij op dit gebied tegenaan lopen. De uitkomsten wijzen op problemen met trauma's, verslavingen, overige psychische problemen en cultuurverschillen, zoals verschillen in normen en waarden en taalbarrières. Om hier goed mee om te gaan, kunnen gemeenten een beroep doen op verschillende vormen van zorg en ondersteuning. Hieronder volgt een overzicht van de mogelijkheden.

Onderstaande mogelijkheden voor ondersteuning zijn niet in alle situaties voldoende om overlast in de opvanglocatie tegen te gaan. Daarom heeft het ministerie van Justitie en Veiligheid (JenV) voor gemeenten ook een handelingsperspectief aanpak overlast gepubliceerd. Dit [handelingsperspectief](#) biedt instrumenten om overlast in de gemeentelijke opvanglocaties aan te pakken, bijvoorbeeld door een decentrale time-outlocatie in te richten. Zulke time-outlocaties zijn bedoeld voor situaties waarin handhaving binnen de gemeentelijke opvanglocatie niet langer verantwoord is.

Ondersteuning bij psychosociale hulpverlening

De ondersteuning van ontheemden met psychische klachten wordt door het Rijk op twee manieren mogelijk gemaakt:

1. Een bovenregionaal informatie-, verwijs- en adviescentrum, gericht op psychosociale hulpverlening, ondersteunt gemeenten en zorgaanbieders (het LOOP);
2. Oekraïense psychologen kunnen aan de slag in Nederland (via samenwerkingsverband Empatia).

Ondersteuning door het LOOP

Gemeenten en zorgverleners kunnen terecht bij het [Loket Ontheemden Oekraïne Psychosociale Hulpverlening \(LOOP\)](#). Dit loket is het aanspreekpunt voor psychosociale hulpverlening (PSH) aan ontheemden uit Oekraïne. Het LOOP is een samenwerkingsverband van ARQ, de GGD'en, GGD GHOR Nederland, branchevereniging de Nederlandse GGZ, het NIPV, Nivel, OPORA Foundation, PsyGlobal, het RIVM, het Nederlandse Rode Kruis en VluchtelingenWerk Nederland. Het LOOP bundelt informatie, kennis en netwerken op het vlak van PSH en maakt dit toegankelijk voor partijen die contact hebben staan met ontheemden uit Oekraïne, zoals gemeenten en zorgaanbieders. Professionals en betrokken partijen kunnen er terecht met vragen, voor het vinden van het juiste PSH-aanbod bij hun vraag en voor een betrouwbaar beeld van de psychosociale situatie in de opvang.

• *Beslisboom en checklist PSH*

Voor locatiemanagers en opvangmedewerkers biedt het LOOP een [beslisboom PSH](#) en een [checklist PSH](#). Deze tools wijzen gemeenten de weg naar organisaties die kunnen helpen de opvang op orde te krijgen (en te houden) en opvangbewoners de juiste zorg of ondersteuning te bieden. De beslisboom helpt ook in te schatten wanneer er zorg nodig is of wanneer andere acties effectiever zijn.

• *Overzicht wegwijzers*

Naast de beslisboom en checklist biedt het LOOP een [overzicht](#) van verschillende wegwijzers gericht op [psychische klachten](#), [verslaving](#), [overlastgevend gedrag](#) en [problemen bij kind en/of gezin](#). Deze wegwijzers bieden medewerkers op een opvanglocatie informatie over het betreffende onderwerp, adviezen en verwijzingen naar specifieke instanties.

Ondersteuning door Empatia

Het consortium Empatia organiseert de inzet van Oekraïense psychologen in Nederland. Het is een samenwerkingsverband van VluchtelingenWerk Nederland, OPORA Foundation en PsyGlobal. Empatia heeft een netwerk van Oekraïense sprekende professionals op het gebied van psychosociale zorg die onder andere supportgroepen organiseren, gesprekken voeren met bewoners op locatie, trainingen op maat ontwikkelen en informeren over het omgaan met Oekraïense ontheemden. Verder heeft Empatia een hulplijn opgezet: 010 200 5088.

• *Landelijk overzicht aanbod Oekraïense psychologen*

De [sociale kaart](#) van Empatia toont een actueel overzicht van de locaties in Nederland waar Oekraïense psychologen werken en van hun specifieke expertise(s). Als een ontheemde voorkeur heeft om bij een Oekraïense psycholoog in behandeling te gaan, dan kan op deze kaart de dichtstbijzijnde Oekraïense psycholoog gevonden worden.

• *Aanmelding Oekraïense psychologen*

Oekraïense psychologen kunnen zich aanmelden via de website van Empatia. Empatia begeleidt Oekraïense psychologen bij het proces van diplomawaardering, de matching met een geschikte werkplek (curatief en preventief) en de matching met zorgbehoevende ontheemden. Empatia draagt zorg voor de training, ontwikkeling en plaatsing van Oekraïense psychologen in de geestelijke gezondheidszorg. Ontheemden met psychische problematiek kunnen vervolgens door een huisarts verwezen worden naar een Oekraïense psycholoog. Ook voorziet Empatia in de training van professionals in de preventieve zorg, die vervolgens inzetbaar zijn binnen bijvoorbeeld een gemeentelijke opvanglocatie of een GGD. Voor het verlenen van deze preventieve zorg is verwijzing van een huisarts niet nodig.

Meer informatie

Meer informatie over het LOOP en Empatia is te vinden op de [website van de rijksoverheid](#).

Ondersteuning bij cultuur- en taalbarrières

Bij het opvangen van ontheemden uit Oekraïne kunnen culturele verschillen de communicatie en omgang bemoeilijken. Trainingen die de kennis over deze culturele verschillen vergroten, kunnen helpen om elkaar beter te begrijpen en op een betere manier met elkaar in gesprek te gaan. Dit geldt vooral als er signalen zijn van psychische problematiek, al dan niet gekoppeld aan overlastgevend gedrag. Daarnaast kan de inzet van tolken en Oekraïense (zorg)professionals helpen om taal- en cultuurbarrières weg te nemen.

- *Opleiding medewerkers gemeentelijke opvanglocaties*

In het kader van cultuursensitiviteit biedt het LOOP verschillende informatiebronnen, webinars en trainingen. Op de website van het LOOP is een overzicht te vinden van het actuele aanbod. Het Rijk stelt opleidingsbudget beschikbaar voor medewerkers in de gemeentelijke opvang. Gemeenten bepalen zelf welke opleiding geschikt is voor het personeel op de opvanglocatie en kiezen zelf een opleidingsverstrekker. Kosten die gemeenten maken, kunnen gefinancierd worden uit het normbedrag van de Bekostigingsregeling opvang ontheemden uit Oekraïne (BooO). Op grond van deze regeling kan het Rijk de kosten van gemeenten voor de realisatie en exploitatie van de gevraagde opvanglocaties vergoeden. Het opleidingsbudget valt onder exploitatiekosten.

- *Tolkendiensten voor gemeenten*

Voor gemeenten bestaat de mogelijkheid om bij de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne gebruik te maken van tolken. Kosten die gemeenten hiervoor maken, ook voor het vertalen van communicatiemiddelen, kunnen gefinancierd worden uit het normbedrag van de Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne (BooO).

- *Tolkendiensten voor zorgaanbieders*

Sinds juni 2022 wordt de tolkdienst aangeboden voor zorgaanbieders. De ondersteuning bestaat uit Oekraïense en/of Russische tolken en/of taalhulpen. Op het moment heeft JenV een overeenkomst met twee aanbieders van tolkdienstverlening. De tolkdiensten worden aangeboden binnen de scope van huisartsenzorg vallend onder de Zorgverzekeringswet (Zvw) en overige basiszorg (o.a. geboortezorg en geestelijke gezondheidszorg) vallend onder de Zvw, Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), Jeugdwet en Wet langdurige zorg (Wlz).

Aanleiding hiervoor is dat Oekraïense ontheemden in Nederland in veel gevallen onvoldoende Engels spreken om met een zorgverlener te communiceren. Dat kan bij laagdrempelige vragen en/of bij spoed worden opgelost met bijvoorbeeld een familielid, maar in veel gevallen zal de aard van de zorgvraag het noodzakelijk maken dat een professionele tolk dan wel taalassistent wordt ingezet. JenV voorziet in deze behoefte met de inzet van tolken of taalassistenten ten behoeve van de medische zorg.

Huisartsen kunnen gebruik maken van Globaltalks via telefoonnummer 088 25 55 222.

Voor overige zorgverleners is er de tolkdienstverlening van Acolad. Hiervoor geldt:

- Ad hoc aanvragen via het klantportaal of de app van Acolad, zonder tussenkomst van het callcenter, rechtstreeks en binnen 3 minuten. Of telefonisch via nummer 020 380 81 84.
- Gereserveerde telefonische tolkdienst: aanvragen via het klantportaal of de app.
- Gereserveerde videotolkdienst: aanvragen via het klantportaal of de app.

Financiële ondersteuning vanuit het Rijk

Naast voornoemde trajecten is er financiering beschikbaar voor de opvang van ontheemden met een zorgbehoefte. De financieringsbron die kan worden aangewend is afhankelijk van de kostenpost. Hieronder staan de verschillende financieringsbronnen met een link naar de aanspraken in de verschillende regelingen.

- *Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne (BooO)*

Deze regeling dekt de kosten voor verstrekkingen aan ontheemden die verblijven in gemeentelijke opvangvoorzieningen, inclusief de uitvoeringskosten. De bekostigingsregeling kent een normbedrag van €83,- per dag per gerealiseerde opvangplek. Als de totale werkelijke kosten¹ per bestedingsjaar significant hoger uitvallen dan de vergoeding op basis van de normbedragen², dan kan de gemeente deze totale werkelijke

¹ zoals bedoeld in artikel 2, eerste lid, onderdeel a

² bedoeld in het eerste lid

kosten per opvangplek per dag declareren. Daarbij is het van belang dat voor alle opvangplekken binnen dezelfde gemeente het normbedrag niet uitkomt. Dat gaat dus expliciet niet per opvanglocatie. Het gaat met name om hoge kosten als gevolg van het gebruik van duurdere accommodatietypes. Over het gebruiken van duurdere accommodaties vragen we gemeenten afstemming te zoeken met het Rijk.

- *Bekostigingsbesluit eerste opvang ontheemden Oekraïne door Veiligheidsregio's*

Het huidige **Bekostigingsbesluit** voorziet in een incidentele vergoeding van de werkelijk gemaakte kosten aan de Veiligheidsregio's, die aanvullend worden gemaakt ten behoeve van de coördinatie en eerste acute opvang van ontheemden uit de Oekraïne, voor zover deze kosten niet op een andere wijze voor vergoeding in aanmerking komen. Ook zorgkosten vallen hieronder op basis van artikel 5 lid 1 van het Bekostigingsbesluit.

- *Regeling Medische zorg Oekraïne (RMO)*

In de Richtlijn Tijdelijke Bescherming is bepaald dat een Oekraïense ontheemde recht heeft op medische zorg. Deze zorg wordt voor in de BRP geregistreerde ontheemden vergoed op grond van de **RMO**. De kosten van zorg aan niet-geregistreerde ontheemden komen ten laste van de subsidieregeling medisch noodzakelijke zorg aan onverzekerden (**CAK**). Onder de aanspraken valt medisch noodzakelijke zorg uit het basispakket (waaronder GGZ-zorg) met op enkele punten een aanvulling in de RMO ten opzichte van de zorg in het basispakket. Sinds 1 juli 2022 wordt langdurige zorg vergoed vanuit de RMO, en dus niet meer vanuit de Regeling Medische zorg Asielzoekers (RMA). Ontheemden die een blijvende behoefte hebben aan 24 uur per dag zorg komen hiervoor in aanmerking. Voor langdurige zorg zonder verblijf onder de RMO is een verwijzing van de huisarts vereist. Om in aanmerking te komen voor langdurige zorg met verblijf is naast de verwijzing van de huisarts ook een indicatie nodig. Deze indicatie kan worden aangevraagd bij Bender. Bij een positief advies van Bender verstrekt zorgverzekeraar DSW een indicatiebesluit. Deze indicatie geldt als machtiging voor de RMO ten behoeve van een vergoeding. Er geldt geen eigen bijdrage en geen eigen risico. Declaraties worden ingediend op basis van verrichting. Zorgverleners declareren hun zorgkosten via hun reguliere declaratiesysteem. Zorgverleners die als ZZP'er werkzaam zijn, kunnen declareren met hun eigen AGB-code. Zorgverleners in dienst van een instelling kunnen declareren met de AGB-code van de instelling waarvoor zij werken. Gemeenten hebben geen declaratiemogelijkheid onder de RMO. Zij beschikken niet over de benodigde AGB-code en declaratiesoftware.

- *Meerkosten Oekraïne Sociaal Domein (Decembercirculaire Gemeentefonds)*

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor zorg en ondersteuning vanuit de Wmo 2015 en vanuit de Jeugdwet, en voor de uitvoering van het basispakket Jeugdgezondheidszorg, het Rijksvaccinatieprogramma en het prenataal huisbezoek uit de Wet publieke gezondheid, óók voor Oekraïense ontheemden. Het aantal Oekraïense ontheemden is zo groot dat dit niet als een onderdeel van gebruikelijke fluctuaties gezien kan worden. Daarom heeft het kabinet op 25 mei 2022 besloten om gemeenten te compenseren voor de extra kosten die zij hiervoor maakten in 2022. De compensatie is vastgesteld op basis van (een raming van) de daadwerkelijke aantallen opgevangen Oekraïense ontheemden. Er is voor het jaar 2022 een macrobedrag van € 25,5 miljoen uitgekeerd middels de decembercirculaire. Het macrobudget is voor 2022 over gemeenten verdeeld aan de hand van het gemiddeld aantal geregistreerde ontheemden in de BRP per gemeente vanaf 14 februari 2022. Voor 2023 is er wederom een bedrag beschikbaar gesteld op de rijksbegroting voor deze meerkostenregeling.

Er vindt een onderzoek plaats onder gemeenten naar werkelijk gemaakte kosten Wmo/Jeugdwet/Wpg voor ontheemden in 2022, en naar de te verwachten kosten in 2023. In dit onderzoek wordt gekeken in hoeverre gemeenten uitkwamen met de extra bijdrage en of er reden is om de verdeelsystematiek op onderdelen aan te passen. Het onderzoeksresultaat zal betrokken worden in de besluitvorming richting de decembercirculaire.

Meer informatie

De Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne (BooO) en de RMO vallen onder de beleidsverantwoordelijkheid van het ministerie van Justitie en Veiligheid. De meerkosten Oekraïne sociaal domein onder beleidsverantwoordelijkheid van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Als u hier vragen over hebt, kunt u die stellen via postbusNOO@minjenv.nl of aan de accounthouder gekoppeld aan uw regio (klik [hier](#) voor een overzicht van de contactgegevens).

